

การขับเคลื่อนการปฏิรูปหลักนิติธรรม ที่อาศัยข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์

ASEAN Justice Innovation 2023:

The Rule of Law, Data and the Future of Justice in ASEAN

วันพุธที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๖

เวลา ๑๐.๐๐-๑๑.๑๕ น.

ณ ห้อง Conference Room ๒

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ชั้น ๒

ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

หลักนิติธรรมในประเทศไทย

- ปราบกฏขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อ ปี พ.ศ.๒๔๙๘ โดยศาสตราจารย์วิกรม เมลาณนท์ ที่แปลบัญญัติเอเธนส์ ค.ศ.๑๙๕๕ โดยแปลคำว่า “The Rule of Law” ว่า “หลักนิติธรรม”
- ปราบกฏคำว่า “หลักนิติธรรม” ในคำปรารภในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๑๗ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.๒๕๔๙ แต่ไม่เคยไม่เคยปรากฏในเนื้อหาของรัฐธรรมนูญเลย

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญของ
ไทยฉบับแรกที่มีการนำเอาคำว่า “หลักนิติธรรม” มาบัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญ
- ปัญหาว่าหลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญไทยหมายถึงสิ่งใด และมี
องค์ประกอบอย่างไร และหลักนิติธรรมนี้ตรงกับหลักของ The Rule
of Law ที่เป็นหลักของสากลหรือไม่?

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ **ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐

มาตรา ๗๘ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

(๖) ดำเนินการให้หน่วยงานทางกฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐตามกฎหมายและตรวจสอบการตรากฎหมายของรัฐ ดำเนินการอย่างเป็นอิสระ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน**เป็นไปตามหลักนิติธรรม**

ศาสตราจารย์จิติ ติงศภัทย์

○ ได้อธิบายความหมายของ “หลักนิติธรรม” ไว้ว่า

“ไม่ใช่ข้อกำหนดหรือบทบัญญัติทั้งหลายที่มีอยู่ในตัวกฎหมายหรือกฎอันเป็นหลัก ในมาตราต่าง ๆ กำหนดไว้ แต่หมายถึงกฎที่บังคับตัวบทกฎหมายหรือบังคับ กฎหมายลักษณะต่าง ๆ ในกฎหมายเหล่านั้นต้องอยู่ในกรอบในบังคับของกฎนั้น อีกชั้นหนึ่ง ...ความหมายของ the Rule of Law คือประมวลหลักของสิทธิขั้นมูลฐานที่แทรกอยู่ในองค์การแห่งรัฐ ซึ่งมีอำนาจและวิธีการอันจะทำให้สิทธิเหล่านั้น มีผล ประกอบด้วยหลักสถาบัน และวิธีการซึ่งมีอยู่ในกฎหมายอันชุมชนรับรอง และคุ้มครองประโยชน์ของเอกชน โดยจำกัดขอบเขตอำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หลักที่ว่านี้ใช้บังคับแก่ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ตุลาการ และทนายความ จึงเป็นที่รับรองกันว่าเป็นกฎ อันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการก่อสิทธิขั้นมูลฐานตาม กฎหมาย...”

○ The Rule of Law จึงเป็นข้อบังคับเหนือกฎหมายอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นแนวคิดมา ตั้งแต่โบราณ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

○ ได้ให้ความหมายของคำว่า “นิติธรรม” ไว้ว่า

“นิติธรรม (กฎ) น.หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอย่างเท่าเทียม”

โดยแสดงที่มาของคำว่า “นิติธรรม” ว่าเป็นคำนามมาจากภาษาอังกฤษ
คือ Rule of Law

เป้าหมายของ “หลักนิติธรรม”

- หลักคือ เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองตามกฎหมายในสังคมประชาธิปไตย
- ความชอบธรรม ความเป็นธรรมในสังคม การลดปัญหาคอร์รัปชัน การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ทำให้มีกลไกและกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย และการบริหารบ้านเมืองตามหลักนิติธรรม หลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และความเชื่อมั่นจากนักลงทุนในสังคมเอง เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และสังคม

- หลักนิติธรรมจึงเปรียบเสมือนเสาหลักของระบอบประชาธิปไตยที่จะเชื่อมโยงกระบวนการต่าง ๆ ทางด้านกฎหมาย การเมือง การปกครอง ด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านสิทธิเสรีภาพ เพื่อให้สังคมไทยมีความสุข และเจริญก้าวหน้า และเกิดความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ อันเป็นจุดประสงค์หลัก และเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของคนในสังคมนั้นเอง
- หลักนิติธรรมจึงผูกพันทุกองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตย: ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายนิติบัญญัติ

สาระสำคัญของหลักนิติธรรม

ได้แก่

- หลักการแบ่งแยกอำนาจ
- กฎหมายไม่มีผลย้อนหลังเป็นโทษ
- กฎหมายต้องมีการประกาศใช้ให้ประชาชนทราบ
- กฎหมายต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป

- หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา
- เจ้าหน้าที่รัฐจะใช้อำนาจได้ ภายใต้การให้อำนาจโดยกฎหมาย
- ห้ามยกเว้นความรับผิดชอบให้กับการกระทำในอนาคต
- การห้ามตั้งศาลพิเศษเพื่อพิจารณาคดีบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

หลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

- ความเสมอภาคกันตามกฎหมาย และการไม่เลือกปฏิบัติ (มาตรา ๒๗)
- ความมีอำนาจสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๕)
- หลักการสันนิษฐานว่าบุคคลเป็นผู้บริสุทธิ์ (มาตรา ๒๙)
- หลักการที่ว่าบุคคลไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ (มาตรา ๒๙)

- สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
- สิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม
- การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่าง ๆ
- หลักความเป็นอิสระของตุลาการ (มาตรา ๑๘๘)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๓๕/๒๕๔๑

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า

"ปัญหาที่โจทก์ฎีกาขอมิให้รอกการลงโทษนั้นเห็นว่า ในกรณีเป็นผู้เสพยาเสพติดนั้น ย่อมเกิดผลร้ายแก่ตัวผู้เสพซึ่งพึงต้องได้รับการเยียวยาแก้ไขเบื้องต้น ส่วนปัญหาที่โจทก์อ้างว่าเป็นบ่อเกิดแห่งอาชญากรรมนั้น เป็นเพียงแนวโน้มซึ่งมิได้เป็นจริงทุกกรณี ตราบใดที่ผู้เสพติดยังมิได้กระทำการใดขึ้นเป็นการก่ออาชญากรรม การลงโทษรุนแรงไว้ก่อนย่อมเป็นดังการลงโทษล่วงหน้าสำหรับความผิดที่ยังมิได้เกิด**เป็นการลงโทษที่ขัดต่อหลักนิติธรรม**เป็นนโยบายการป้องกันที่ผิดและสร้างปัญหาให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเท็จจริงแห่งคดีไม่ปรากฏว่าจำเลยมีการกระทำที่เป็นส่วนแห่งการก่ออาชญากรรมหรือมีส่วนสนับสนุนแพร่กระจายยาเสพติด เหตุผลต่าง ๆ ที่โจทก์อ้างในฎีกาจึงเป็นการสรุปที่ให้ผลร้ายแก่จำเลยที่เกินเหตุ ไม่อาจรับฟังเปลี่ยนแปลงดุลพินิจของศาลล่างทั้งสอง ฎีกาโจทก์ฟังไม่ขึ้น"

ปล: คดีนี้พนักงานอัยการโจทก์อุทธรณ์ขอให้ลงโทษหนักขึ้นและไม่รอกการลงโทษ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๔/๒๕๕๖

การที่มาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาฯ บังคับให้จำเลยต้องถูกผูกมัดตามพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาจากการสืบพยานของโจทก์ในศาลต่างประเทศที่จำเลยไม่มีโอกาสตรวจหรือรับทราบพยานหลักฐาน หรือต่อสู้คดีได้อย่างเพียงพอ เป็นการไม่เป็นธรรมแก่จำเลย อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับข้อ ๑๔.๓ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อันเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นประปักษ์ต่อตน และสิทธิขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นประปักษ์ต่อตน จึงเป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิในกระบวนการยุติธรรม **ทั้งไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม** ดังนั้น มาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาฯ จึงขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๐ (๒) (๓) (๔) (๗) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ

หมายเหตุความเป็นมา

กรณีศาลอาญา ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พล.ต.ท. สมคิด บุญถนอม จำเลย กับพวก รวม ๕ คน) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อ.๑๑๙/๒๕๕๓ คดีลักพาตัวและฆาตกรรมนายโมฮัมหมัด อัลรูไวลี นักธุรกิจชาวซาอุดีอาระเบีย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า กรณีที่โจทก์ยื่นคำร้องขอสืบพยานโจทก์ คือ พ.ต.ท. สุวิชชัย แก้วผลึก ในประเทศกัมพูชาและซาอุดี โดยอ้างว่า พ.ต.ท. สุวิชชัย เป็นพยานปากสำคัญที่เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ ในการกระทำความผิดของจำเลยทั้ง ๕ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.๒๕๓๕ ซึ่งต่อมา จำเลยทั้ง ๕ ยื่นคำร้องขอให้ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๑๒(๒) มาตรา ๓๗ และมาตรา ๔๑ เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๐

แล้วยังไง?

- อะไรคือ “หลักนิติธรรม” หรือ “Rule of Law” ไม่สำคัญเท่าว่าประเทศเรามี และได้ใช้ “หลักนิติธรรม” ในความเป็นจริงอย่างไรบ้าง?
- วิธีการหนึ่งที่ใช้วัดหลักนิติธรรมได้อย่างตรงไปตรงมามากที่สุด ก็คือการวัดที่ผลลัพธ์ (Outcome) ของการมีหลักนิติธรรมในสังคม เพราะผลลัพธ์เหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมที่ซับซ้อนของกรอบความคิดเรื่องหลักนิติธรรม
- WJP จึงได้นำผลลัพธ์เหล่านี้มาใช้ในการสร้างเกณฑ์วัด **WJP Rule of Law Index®**

WJP Thailand 2022

Thailand

REGION | East Asia & Pacific INCOME GROUP | Upper Middle

OVERALL

CHANGE OVER TIME

RANK

SUB-FACTORS

Thailand Overall Score, 2022

OVERALL SCORE

0.50↓

GLOBAL RANK

80/140

RANK CHANGE

0

REGIONAL RANK

10/15

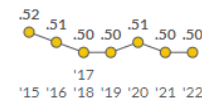
SCORE CHANGE

0.00↓

Arrows signify year-to-year change

INCOME RANK

25 / 42 ↓

0.0

THAILAND 0.50

GLOBAL AVG 0.55

REGIONAL AVG 0.59

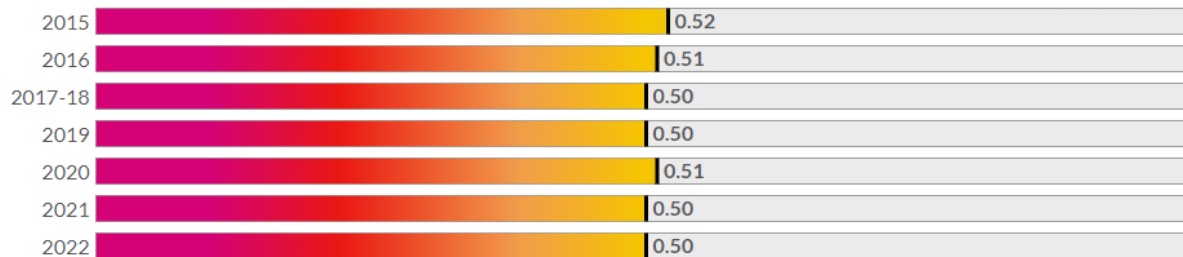
1.0

WJP Thailand 2015 - 2022

Thailand Overall Rule of Law Score Over Time, 2015 - 2022

Thailand scores for overall rule of law from 2015 to 2022.
(Use the left menu to explore other scores.)

Factor Scores for Thailand, 2022

FACTOR 1 | CONSTRAINTS ON GOVERNMENT POWERS

0.45

GLOBAL RANK	98 / 140
REGIONAL RANK	11 / 15
INCOME RANK	31 / 42

FACTOR 2 | ABSENCE OF CORRUPTION

0.47

GLOBAL RANK	68 / 140
REGIONAL RANK	9 / 15
INCOME RANK	19 / 42

FACTOR 3 | OPEN GOVERNMENT

0.48

GLOBAL RANK	77 / 140
REGIONAL RANK	10 / 15
INCOME RANK	25 / 42

FACTOR 4 | FUNDAMENTAL RIGHTS

0.46

GLOBAL RANK	98 / 140
REGIONAL RANK	10 / 15
INCOME RANK	33 / 42

FACTOR 5 | ORDER AND SECURITY

0.74

GLOBAL RANK	63 / 140
REGIONAL RANK	11 / 15
INCOME RANK	19 / 42

FACTOR 6 | REGULATORY ENFORCEMENT

0.45

GLOBAL RANK	101 / 140
REGIONAL RANK	12 / 15
INCOME RANK	34 / 42

FACTOR 7 | CIVIL JUSTICE

0.48

GLOBAL RANK	85 / 140
REGIONAL RANK	10 / 15
INCOME RANK	28 / 42

FACTOR 8 | CRIMINAL JUSTICE

0.42

GLOBAL RANK	73 / 140
REGIONAL RANK	11 / 15
INCOME RANK	22 / 42

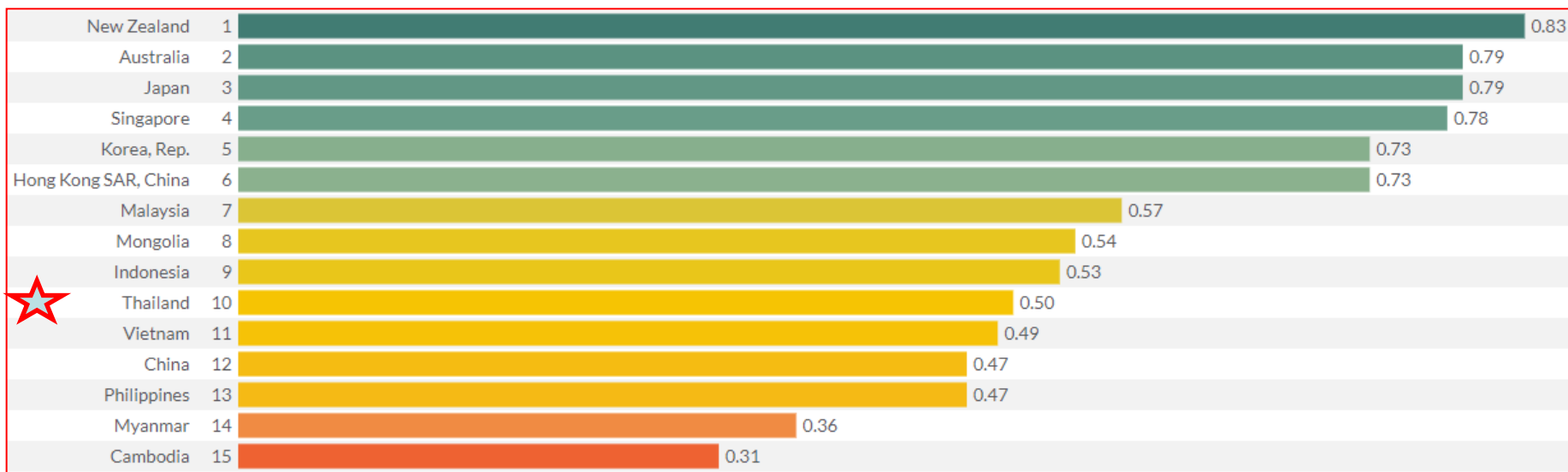

Rule of Law Around the World ระดับทั่วโลก

Tunisia	71	0.52
Panama	72	0.52
Hungary	73	0.52
Sri Lanka	74	0.50
Guyana	75	0.50
Ukraine	76	0.50
India	77	0.50
Uzbekistan	78	0.50
Suriname	79	0.50
★ Thailand	80	0.50
Brazil	81	0.49
Burkina Faso	82	0.49
Serbia	83	0.49
Vietnam	84	0.49
Belize	85	0.49
The Gambia	86	0.49
Albania	87	0.49
Benin	88	0.49
Algeria	89	0.49
Peru	90	0.49
Colombia	91	0.48
Dominican Republic	92	0.48
Ecuador	93	0.48
Morocco	94	0.48
China	95	0.47
Paraguay	96	0.47
Philippines	97	0.47

Rule of Law by Region ระดับภูมิภาค

ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียง และแปซิฟิก ๑๕ ประเทศ ได้แก่ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย สิงคโปร์
ฮ่องกง เกาหลี มาเลเซีย มองโกเลีย อินโดนีเซีย ไทย เวียดนาม จีน ฟิลิปปินส์ เมียนมาร์
กัมพูชา (ไม่รวม สปป.ลาว และบรูไน)

Rule of Law by Income ระดับตามรายได้ประเทศ

Moldova	20	0.52
Bosnia and Herzegovina	21	0.52
Panama	22	0.52
Guyana	23	0.50
Suriname	24	0.50
★ Thailand	25	0.50
Brazil	26	0.49
Serbia	27	0.49
Albania	28	0.49
Peru	29	0.49
Colombia	30	0.48
Dominican Republic	31	0.48
Ecuador	32	0.48
China	33	0.47

อันดับดีที่สุดของไทย

ปัจจัยหลักที่ไทยอยู่ในอันดับดีที่สุดคือ

ปัจจัยด้าน ๒. การปราศจากการคอร์รัปชัน (Absence of Corruption) โดยอยู่ใน ๕๖ จาก ๑๓๙ ประเทศทั่วโลก (ดีขึ้น ๑๐ อันดับจากปี ๒๐๒๑) ซึ่งปัจจัยย่อยของปัจจัยหลักด้านการปราศจากการคอร์รัปชันที่ไทยได้คะแนนมากที่สุดคือ

ปัจจัยย่อย ๒.๒ ด้านเจ้าหน้าที่รัฐในฝ่ายตุลาการไม่ใช่สาธารณสมบัติเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน โดยได้คะแนน ๐.๗๑ คะแนน (ดีขึ้น ๐.๑ คะแนนจากปี ๒๐๒๑)

อันดับที่ต่ำสุดของไทย

ปัจจัยหลักที่ไทยอยู่ในอันดับที่ต่ำสุดคือ

ปัจจัยหลักที่เป็นความท้าทายของไทยคือปัจจัย “6 | Regulatory Enforcement for Thailand, 2022” โดยอยู่ในอันดับ ๑๐๑ จาก ๑๔๐ ประเทศทั่วโลก

ปัจจัยย่อยของปัจจัยหลักด้านรัฐบาลที่โปร่งใสที่ไทยได้คะแนนน้อยสุดคือ ปัจจัยย่อย “6.4 | DUE PROCESS IS RESPECTED IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS” ได้คะแนน ๐.๒๖

ปี ๒๐๒๒

Thailand

REGION

East Asia & Pacific

INCOME GROUP

Upper Middle

OVERALL

CHANGE OVER TIME

RANK

2.1 | GOVERNMENT OFFICIALS IN THE EXECUTIVE BRANCH DO NOT USE PUBLIC OFFICE FOR PRIVATE GAIN

0.43

GLOBAL RANK 71 / 140
REGIONAL RANK 13 / 15
INCOME RANK 17 / 42

0.0

2.2 | GOVERNMENT OFFICIALS IN THE JUDICIAL BRANCH DO NOT USE PUBLIC OFFICE FOR PRIVATE GAIN

0.71

GLOBAL RANK 56 / 140
REGIONAL RANK 8 / 15
INCOME RANK 15 / 42

0.0

2.3 | GOVERNMENT OFFICIALS IN THE POLICE AND THE MILITARY DO NOT USE PUBLIC OFFICE FOR PRIVATE GAIN

0.47

GLOBAL RANK 93 / 140
REGIONAL RANK 12 / 15
INCOME RANK 35 / 42

0.0

2.4 | GOVERNMENT OFFICIALS IN THE LEGISLATIVE BRANCH DO NOT USE PUBLIC OFFICE FOR PRIVATE GAIN

0.25

GLOBAL RANK 91 / 140
REGIONAL RANK 14 / 15
INCOME RANK 21 / 42

0.0

ประเทศยอดเยี่ยม & ยอดเยี่ ปี ๒๐๒๒

	GLOBAL RANK	Government Powers	Absence of Corruption	Open Government	Fundamental Rights	Order and Security	Regulatory Enforcement	Civil Justice	Criminal Justice	OVERALL SCORE
Denmark	1 / 140	0.95	0.96	0.87	0.92	0.93	0.90	0.87	0.83	0.90
Norway	2 / 140	0.93	0.93	0.87	0.91	0.93	0.87	0.84	0.84	0.89
Finland	3 / 140	0.91	0.89	0.86	0.89	0.91	0.86	0.81	0.83	0.87
Germany	4 / 140	0.86	0.83	0.79	0.85	0.89	0.86	0.83	0.78	0.83
New Zealand	5 / 140	0.85	0.88	0.81	0.81	0.89	0.85	0.78	0.74	0.83
Luxembourg	6 / 140	0.83	0.85	0.79	0.85	0.93	0.85	0.77	0.73	0.83
Singapore	7 / 140	0.67	0.91	0.62	0.67	0.93	0.85	0.79	0.77	0.78
Netherlands	8 / 140	0.85	0.88	0.83	0.84	0.85	0.85	0.84	0.75	0.83
Sweden	9 / 140	0.86	0.90	0.85	0.86	0.92	0.83	0.83	0.80	0.86
Ireland	10 / 140	0.83	0.81	0.80	0.82	0.94	0.83	0.73	0.72	0.81
Estonia	11 / 140	0.83	0.81	0.80	0.83	0.89	0.81	0.81	0.74	0.82

ประเทศยอดเยี่ยม & ยอดแย่ ปี ๒๐๒๒

shutterstock.com - 27622924

	GLOBAL RANK	Government Powers	Absence of Corruption	Open Government	Fundamental Rights	Order and Security	Regulatory Enforcement	Civil Justice	Criminal Justice	OVERALL SCORE
Egypt, Arab Rep.	131 / 140	0.26	0.38	0.23	0.25	0.63	0.36	0.38	0.34	0.35
Guinea	132 / 140	0.38	0.28	0.37	0.50	0.71	0.36	0.39	0.29	0.41
Afghanistan	133 / 140	0.39	0.31	0.37	0.32	0.30	0.36	0.34	0.26	0.33
Congo, Dem. Rep.	134 / 140	0.39	0.16	0.33	0.40	0.46	0.36	0.36	0.27	0.34
Zimbabwe	135 / 140	0.32	0.31	0.33	0.34	0.67	0.35	0.46	0.36	0.39
Sudan	136 / 140	0.39	0.36	0.37	0.34	0.62	0.33	0.37	0.35	0.39
Haiti	137 / 140	0.36	0.25	0.37	0.42	0.49	0.31	0.38	0.25	0.35
Mauritania	138 / 140	0.33	0.30	0.29	0.40	0.64	0.28	0.40	0.29	0.37
Cambodia	139 / 140	0.27	0.23	0.24	0.33	0.67	0.25	0.25	0.25	0.31
Venezuela, RB	140 / 140	0.17	0.28	0.28	0.29	0.50	0.19	0.27	0.12	0.26

- ปัญหาหลายอย่างสะท้อนว่ากระบวนการยุติธรรมเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ

ข้อมูล ณ ๑ ส.ค. ๒๕๖๖

รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ

สำรวจ ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2566

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
1.นักโทษเด็ดขาด	189,008	25,110	214,118	79.774
2.ผู้ต้องขังระหว่าง	44,280	6,217	50,497	18.814
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	28,276	3,604	31,880	11.878
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	5,762	1,082	6,844	2.550
2.3 สอบสวน	10,242	1,531	11,773	4.386
3.เยาวชนที่ฝากขัง	15	0	15	0.006
4.ผู้ถูกกักกัน	48	6	54	0.020
5.ผู้ต้องกักขัง	3,202	519	3,721	1.386
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	236,553	31,852	268,405	100.00

งบประมาณค่าอาหารสำหรับผู้ต้องขัง

คำนวณจากจำนวนผู้ต้องขัง ณ วันที่ 1 พ.ค. 2566

งบประมาณค่าอาหาร 54 บาท/คน/วัน

งบประมาณต่อวัน $54 \times 268,621 = 14,505,534$ บาท

งบประมาณต่อสัปดาห์ $\times 7 = 101,538,738$ บาท

งบประมาณต่อเดือน $\times 30$ วัน $= 435,166,020$ บาท

งบประมาณต่อปี $\times 365$ วัน $= 5,294,519,910$ บาท

สถิติผู้ต้องขังระหว่างคดี

ปี พ.ศ.	ผู้ต้องขังรวม	ผู้ต้องขังระหว่าง	ร้อยละ
2564	319,082	55,596	17.424 %
2563	371,461	60,214	16.210 %
2562	378,673	64,382	17.002 %
2561	330,774	62,117	18.779 %
2560	283,217	59,415	20.979 %
2559	326,029	57,876	17.752 %
2558	328,461	69,709	21.223 %
2557	289,583	67,109	23.174 %
2556	257,323	67,667	26.297 %
2555	227,750	57,937	25.439 %
2554	223,879	60,304	26.936 %
2553	214,397	51,559	24.048 %
2552	192,713	48,897	25.373 %
2551	182,032	51,129	28.088 %

สถิติผู้ต้องขังคดียาเสพติด

รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พ.ร.บ. ยาเสพติดทั่วประเทศ

สำรวจ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2565

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)	ร้อยละ (%) เทียบผู้ต้องขังทั่วประเทศ
1.นักโทษเด็ดขาด	151,372	19,892	171,264	82.702	65.388
2.ผู้ต้องขังระหว่าง	30,602	3,638	34,240	16.534	13.073
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	19,356	2,132	21,488	10.376	8.204
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	2,716	470	3,186	1.538	1.216
2.3 สอบสวน	8,530	1,036	9,566	4.619	3.652
3.เยาวชนที่ฝากขัง	8	0	8	0.004	0.003
4.ผู้ถูกกักกัน	12	1	13	0.006	0.005
5.ผู้ต้องกักขัง	1,361	200	1,560	0.753	0.596
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	183,355	23,731	207,085	100.00	79.06

อัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง ที่ได้รับการปล่อยตัวตามช่วงปีงบประมาณ

	ปีที่ ๑	ปีที่ ๒	ปีที่ ๓
๒๕๕๖	๑๖.๐๑	๒๖.๕๑	๓๔.๔๓
๒๕๕๗	๑๔.๒๑	๒๔.๐๒	๓๒.๒๘
๒๕๕๘	๑๔.๓๐	๒๕.๓๒	๓๔.๔๒
๒๕๕๙	๑๔.๓๔	๒๕.๙๒	๓๕.๐๙
๒๕๖๐	๑๔.๘๓	๒๖.๔๕	๓๔.๕๖
๒๕๖๑	๑๕.๕๗	๒๖.๘๓	๓๓.๘๗*
๒๕๖๒	๑๔.๕๕	๒๓.๗๕*	๒๔.๖๑*

ข้อมูลจาก <http://www.correct.go.th/recstats/#>

Statistics

Title : Recidivism Rate in THAILAND 2018 .(18 July,2018)

<u>YEAR OF RELEASE</u>	<u>Follow-up Period</u>		
	1 year	2 year	3 year
2013	15.02%	25.17%	32.95%
2014	13.75%	23.44%	31.55%
2015	14.21%	25.09%	-
2016	14.19%	-	-

As of July 18,2018

ผลของผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

กรม.มีมติอนุมัติ 'กรมราชทัณฑ์' ก่อนนี้ผูกพันปีงบประมาณ 63 เพิ่มอีก 2,256 ล้านบาท เพื่อจ่ายหนี้ค่าอาหาร 'ผู้ต้องขัง' เหยปี 63 ผู้ต้องขังพุ่งแตะ 3.57 แสนคน จาก 1.02 แสนคนในปี 53

.....

เมื่อวันที่ 27 เม.ย. น.ส.ไตรศุลี ไตรสรณกุล รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เปิดเผยว่า คณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติอนุมัติให้กรมราชทัณฑ์ ก่อนนี้ผูกพันเกินกว่าที่กำหนดไว้ในพ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2563 จำนวน 2,256.14 ล้านบาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ค่าวัสดุอาหารที่ค้างชำระ เนื่องจากจำนวนเฉลี่ยผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง และผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ที่กรมราชทัณฑ์ต้องควบคุมดูแลมีจำนวนมากกว่างบประมาณที่กรมราชทัณฑ์ได้รับจัดสรรในปีงบประมาณ 2563 จำนวน 4,322.28 ล้านบาท

"กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการปรับแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณของรายการอื่นที่คงเหลือเบิกจ่ายสมทบแล้ว แต่ยังคงไม่เพียงพอต่อการเบิกจ่ายจริงจึงทำให้ยังคงมีหนี้ค่าวัสดุอาหารค้างจ่ายอีกจำนวน 2,256.14 ล้านบาท" น.ส.ไตรศุลีกล่าว

น.ส.ไตรศุลี กล่าวว่า จากสถิติจำนวนผู้ต้องขังพบว่าเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2553 มีจำนวนผู้ต้องขัง 102,210 ราย แต่ในปี 2563 มีจำนวนผู้ต้องขัง 357,968 ราย

ผู้ต้องขังในช่วง ๑๐ ปีเพิ่มขึ้นเท่าไร

๒๕๕๑ - ๒๕๖๑

สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ

สำรวจ ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2551

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
1. นักโทษเด็ดขาด	111,006	18,055	129,061	70.905
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	43,535	7,594	51,129	28.088
2.1 อุตธรณี - ฎีกา	21,500	3,739	25,239	13.865
2.2 ไล้สวน - พิจารณา	9,390	1,426	10,816	5.942
2.3 สอบสวน	12,645	2,429	15,074	8.281
3. เขาวงกตที่ฝากขัง	414	8	422	0.232
4. ผู้ถูกกักกัน	10	1	11	0.006
5. ผู้ต้องกักขัง	1,186	223	1,409	0.774
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	156,151	25,881	182,032	100

ณ ๑ ส.ค.๒๕๕๑ = ๑๘๒,๐๓๒ คน

จาก ๒๕๕๑-๒๕๖๑ ผู้ต้องขังเพิ่มประมาณ ๒ เท่า

รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สำรวจ ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2561

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
1.นักโทษเด็ดขาด	252,654	39,036	291,690	81.136
2.ผู้ต้องขังระหว่าง	57,065	8,279	65,344	18.176
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	26,269	3,611	29,880	8.311
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	9,368	1,764	11,132	3.096
2.3 สอบสวน	21,428	2,904	24,332	6.768
3.เยาวชนที่ฝากขัง	58	3	61	0.017
4.ผู้ถูกกักกัน	17	1	18	0.005
5.ผู้ต้องกักขัง	2,156	239	2,395	0.666
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	311,950	47,558	359,508	100.00

ณ ๑ ส.ค.๒๕๖๑ = ๓๕๙,๕๐๘ คน

Highest to Lowest - Prison Population Total

Ranking	Title	Prison Population Total
1	United States of America	2 094 000
2	China	1 710 000
3	Brazil	759 518
4	Russian Federation	479 400
5	India	478 600
6	Thailand	311 605
7	Turkey	281 094
8	Indonesia	256 051

ประชากร

- สหรัฐอเมริกา 332,607,383
- จีน 1,443,449,348
- บราซิล 213,768,281
- รัสเซีย 145,915,262
- อินเดีย 1,391,282,644
- ไทย 69,927,034

ข้อเสนอ

- การเก็บสถิติของหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรม กพยช. น่าจะมีบทบาท ณ จุดนี้
- WLP อาจมีรายงาน “เชิงลึก” รายประเทศหรือไม่?
- อยากให้การนำเสนอผลการสำรวจของ WJP Rule of Law® มี impact ไม่น้อยกว่าการเสนอของ CPI
- ทำอย่างไรให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมคำนึงถึงความสำคัญของผลการสำรวจเพราะคือ ภาพลักษณ์ของไทย

ปัจจัยที่มีผลต่อ ranking ของไทย

กระบวนการยุติธรรมที่ดูตาย

- ดูตายในสิ่งที่เกิดขึ้น
- ดูตายไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเช่น การบังคับโทษปรับโดยการ “กักขังแทนค่าปรับ” เพราะไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมาย
- ดูตายไม่แก้ไขปัญหาเช่น การขังหลังจากยกฟ้องแล้ว ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา ๑๘๕ วรรคหนึ่ง

รายงานการปรับ & กักขังแทนค่าปรับ

ปรับ	ทัณฑ์ปรับ	10,787	1,140	25,454	3,516	8,817	1,792	654	303	45,712	6,751	52,463
	ปรับอย่างเด็ดขาด	16,197	2,706	34,067	8,650	19,714	12,353	4,271	3,680	74,249	27,389	101,638
	ปรับ/รอการลงโทษ	958	100	1,702	408	1,066	403	313	109	4,039	1,020	5,059
	ปรับ/รอการกำหนดโทษ	355	13	364	45	221	53	36	19	976	130	1,106
	ทำานลริการังคทหรือประโชนธวาระนทนค่าปรับ	228	5	162	23	73	3	4	1	467	32	499
	จำคุกแทนค่าปรับ	25	-	43	-	27	2	-	1	95	3	98

ศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ สาขานิติศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒

กิตติยาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปี ๒๕๖๔ สาขาสังคมศาสตร์

- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภามหาวิทยาลัยมหิดล
- กรรมการกฤษฎีกา(คณะ ๑๑) และ กรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- กรรมการโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ (องค์การมหาชน)
- กรรมการศูนย์คุณธรรม(องค์การมหาชน)
- อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์
อดีตรองอธิการบดีด้านการคลัง และรองอธิการบดีด้านบริหารงานบุคคล และกฎหมาย
- อดีตประธานคณะกรรมการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย-TIJ (องค์การมหาชน)
- อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ - กพยช.
- อดีตกรรมการในคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.)